

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์

สกุลยุษ หอพิบูลสุข *

ท่านทั้งหลายคงเคยได้ยินได้ฟังคำว่า “ลิขสิทธิ์” จากสื่อต่างๆมาพอสมควรแล้ว เช่น ลิขสิทธิ์ยา, ลิขสิทธิ์กั๊กันน้ำชัฒพัฒนา, ลิขสิทธิ์พันธุ์ข้าวหอมมะลิ, ลิขสิทธิ์ในงานเพลง ภาพยนตร์ หรือหนังสือ เป็นต้น แต่ท่านทราบหรือไม่ว่า ลิขสิทธิ์คืออะไร, ลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งใด, ใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากลิขสิทธิ์ และประโยชน์จากลิขสิทธิ์เป็นประโยชน์ในลักษณะใด มีอายุยาวนานเพียงใด, การกระทำใดถือเป็นการทำละเมิด และมีข้อยกเว้นความรับผิดชอบจากการทำละเมิดหรือไม่เพียงใด ในบทความนี้ ผู้เขียนจะพยายามตอบข้อสงสัยดังกล่าวข้างต้น

ลิขสิทธิ์คืออะไร

ก่อนที่จะตอบคำถามว่า “ลิขสิทธิ์คืออะไร” ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา” ก่อน เพื่อประกอบความเข้าใจว่า “ลิขสิทธิ์คืออะไร”

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา คือ กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ประกอบด้วยกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗, พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. ๒๕๒๒, พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. ๒๕๔๓, พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นต้น

ในความเข้าใจของคนไทยทั่วไป รวมเรียกกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวว่า “กฎหมายลิขสิทธิ์” และเรียกสิ่งทีกฎหมายแต่ละฉบับให้ความคุ้มครองว่า “ลิขสิทธิ์” เช่น ลิขสิทธิ์กั๊กันน้ำชัฒพัฒนา, ลิขสิทธิ์ยา, ลิขสิทธิ์วรรณกรรม, ลิขสิทธิ์ในผังภูมิวงจรรวม เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง

ลิขสิทธิ์ คือ กฎหมายทีให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์ประเภทวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม นาฏกรรม ภาพยนตร์¹ ส่วนสิ่งประดิษฐ์ทีถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ยารักษาโรคเอดส์ กั๊กันน้ำชัฒพัฒนา การคิดค้นพันธุ์ข้าว จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร ส่วนขั้นตอนหรือสูตรลับในการผลิตน้ำอัดลม เช่น โค้ก เป็นความลับทางการค้า อันได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายความลับทางการค้า และการออกแบบวงจรมีใช้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายแบบผังภูมิของวงจรรวม

* พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ สำนักงานอัยการสูงสุด

¹ พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๖

จากที่กล่าวมาท่านทั้งหลายจะสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างการคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายอื่นได้พอสมควร กล่าวคือ หากเป็นเรื่องงานวรรณกรรม ดนตรีกรรม ศิลปกรรม อันเกี่ยวกับถ่ายทอดความคิด อารมณ์ สุนทรียภาพ จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ส่วนสิ่งประดิษฐ์อื่นๆที่ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ยารักษาโรคเอดส์ กังหันน้ำชัยพัฒนา ความลับในการผลิตสิ่งประดิษฐ์ หรือการออกแบบผังภูมิวงจรรวม จะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายอื่น

ลิขสิทธิ์คุ้มครองอะไร

สิ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง อาจแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

- ๑ งานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์
- ๒ สิ่งที่ช่วยในงานสร้างสรรค์ของมนุษย์แพร่หลายไปสู่ประชาชน

๑ งานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ได้แก่ งานวรรณกรรม, งานปาฐกถา, งานดนตรีกรรม, ศิลปกรรม, งานนาฏกรรม, งานภาพยนตร์ เป็นต้น

สิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ไม่ใช่ตัวหนังสือนวนิยาย, เทปบันทึกเสียงงานปาฐกถา, หนังสือเพลง, ภาพวาด, รูปปั้น, หรือแผ่นซีดีภาพยนตร์ อันเป็นวัตถุที่มนุษย์สามารถสัมผัสจับต้องได้ แต่สิ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง คือ การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์ (expression of idea) ที่ปรากฏอยู่บนวัตถุดังกล่าว เช่น ในงานวรรณกรรม การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์หรือสิ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง จะปรากฏในเนื้อหาอันประกอบด้วยเรื่องราว เหตุการณ์ เวลา สถานที่ ตลอดจนบุคลิกภาพของตัวละคร สำหรับการปาฐกถา หรือการบรรยายทางวิชาการ ได้แก่ เนื้อหาและรายละเอียดของเรื่องที่ผู้บรรยายบรรยาย สำหรับงานจิตรกรรม หรือประติมากรรม ความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินจะถูกแสดงออกในรูปของ เส้น แสง สี เงา หรือรูปร่างของวัตถุ เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ให้คุ้มครองเฉพาะการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์เท่านั้น ตัวความคิด (Idea) อันเป็นฐานที่มาแห่งการแสดงออกซึ่งความคิดของผู้สร้างสรรค์ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์² เพราะกฎหมายไม่ประสงค์จะให้บุคคลใดผูกขาดความรู้ อันจะเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการ ดังนั้น ความรู้จึงเป็นสมบัติของมนุษยชาติที่

---

² พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 6

ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (นอกจากความรู้ดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมาย ลิขสิทธิ์ หรือกฎหมายอื่น)

ปัญหาก็คือ อะไรคือตัวความคิดที่กฎหมายไม่ให้ความคุ้มครอง และอะไรคือการแสดงออกซึ่ง ความคิดของมนุษย์ การหาเส้นแบ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก ซึ่งคงต้องพิจารณาเป็นรายคดีไป แต่ อย่างไรก็ตาม Professor Sterling ยกตัวอย่างว่า

The idea of a story of a boy and a girl who fall in love but come from feuding families is not protectable by copyright; on the other hand, the elaborated presentation of the story, placing it in a certain time and place, with developed characters and the interweaving of scenes and incidents, can contribute an expression of idea and that expression can be protected³.

ดังนั้น บุคคลใดก็ตามสามารถนำเอาแนวคิดเรื่องความรักของหญิงชายจากครอบครัวขุนนางในระบบ สักดึกไปแต่งเป็นนวนิยายเรื่องใหม่ตามจินตนาการของตนได้ หากว่าผู้ประพันธ์ไม่ได้ลอกเลียน ดัดแปลงเนื้อหา หรือเรื่องราวในงานก่อน

ในการทำวิทยานิพนธ์ก็เช่นกัน ความรู้ที่นักศึกษาได้มาจากการศึกษาหนังสือหรือบทความ ไม่ใช่สิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง เมื่อนักศึกษาเขียนวิทยานิพนธ์ถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการศึกษา จากความเข้าใจของตนเอง ไม่ได้ลอกหรือดัดแปลงมาจากงานเดิมแล้ว งานวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาแต่ง ขึ้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่ในทางตรงกันข้าม หากนักศึกษาไม่ได้แต่งหนังสือ ขึ้นเอง แต่คัดลอกหรือดัดแปลงข้อความมาจากหนังสือหรือบทความอื่น ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้ประพันธ์คนก่อน เพราะเป็นการทำซ้ำดัดแปลงการแสดงออกซึ่งความคิดของผู้ประพันธ์คนก่อน

แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองการแสดงออกซึ่งความคิดของมนุษย์ แต่กฎหมาย ลิขสิทธิ์ได้บัญญัติไม่ให้ความคุ้มครองแก่งานดังต่อไปนี้⁴

- ๑ ข่าวดังประจำวัน และข้อเท็จจริงต่างๆที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสาร อันมิใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ
- ๒ รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย
- ๓ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น
- ๔ คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ
- ๕ คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่างๆ ตามข้อ ๑-๔ ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น

³ J.A.L. Sterling, World Copyright Law, (London: Sweet&Maxwell, 1999) p.190

⁴ พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๗

เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่างานดังกล่าวไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์ บุคคลทุกคนจึงสามารถใช้ประโยชน์จากงานดังกล่าวได้อย่างเสรี

๒ สิ่งที่จะช่วยให้ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์แพร่หลายต่อประชาชน ได้แก่ สิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่ภาพแพร่เสียง

สิ่งบันทึกเสียง ได้แก่ เทปเพลง แผ่นซีดีเพลง เทปคำบรรยาย เป็นต้น งานแพร่ภาพและเสียง ได้แก่ การแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่ภาพและเสียงทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางเคเบิลทีวี งานเหล่านี้ ไม่ได้เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ แต่เป็นสิ่งที่ช่วยให้งานสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นที่รู้จักและแพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไป เช่น การที่ค่ายเพลง ขออนุญาตใช้งานดนตรีกรรมจากครูป้องงาน จ้างนักดนตรีมาบรรเลงเพลง จ้างนักร้องมาขับร้องเพลง และบันทึกเสียงดนตรี เสียงการแสดงลงในเทปเพลง และแผ่นซีดีเพลง และนำออกจำหน่าย ย่อมเป็นช่องทางให้งานดนตรีกรรมเผยแพร่ไปสู่ประชาชน หรือการที่สถานีวิทยุนำแผ่นซีดีเพลงมาเปิดออกอากาศต่อประชาชน หรือสถานีโทรทัศน์แพร่ภาพภาพยนตร์ หรือการแสดงสดต่างๆ แก่ประชาชนย่อมเป็นเหตุให้ประชาชนจำนวนมากได้มีโอกาสเข้าถึงงานสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ด้วยบทบาทของค่ายเทป และสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ที่ช่วยส่งเสริมให้งานสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย กฎหมายจึงให้ความคุ้มครองสิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่ภาพและเสียงด้วย

ใครเป็นผู้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ บัญญัติว่า “ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์”⁵ ผู้สร้างสรรค์ คือ ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์⁶ ด้วยการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ของตนให้ปรากฏออกมา เช่น ผู้แต่งหนังสือเป็นผู้สร้างสรรค์งานหนังสือจึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีบุคคลหลายคนช่วยกันสร้างสรรค์งาน บุคคลเหล่านั้นจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกันหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวได้ร่วมกันแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ เช่น ในการเขียนวิทยานิพนธ์ หากนักศึกษาแต่ผู้เดียวเป็นผู้เขียนงานวิทยานิพนธ์ทั้งหมด โดยอาจารย์ที่ปรึกษาเพียงแต่ตรวจและแนะนำให้นักศึกษาไปค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขความบกพร่อง หรืออาจารย์เพียงแต่ให้แนวความคิดโดยไม่ได้มีส่วนร่วมใดๆ ในการประพันธ์งาน อาจารย์ที่ปรึกษาจึงไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์งานร่วมกับนักศึกษา ดังความเห็นต่อไปนี้

⁵ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๘

⁶ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๔

A person who merely suggests the idea, without contributing anything to the literary, dramatic or other form in which copyright subsists, is gain not a joint author⁷.

แต่ผู้เขียนเห็นว่า หากอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อกำหนดขอบเขตของเรื่อง และรายละเอียดแห่งเนื้อหา แม้ว่านักศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินงานนั้นมาถ่ายทอดเพียงลำพัง น่าจะถือว่าเป็น การสร้างสรรค์งานร่วมกันได้ โดยอาจารย์ที่ปรึกษามอบหมายให้นักศึกษาเป็นตัวแทนในการถ่ายทอด ความคิดแทนอาจารย์ ดังนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาจึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกันได้

เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิใดบ้าง

โดยทั่วไปแล้ว ผู้สร้างสรรค์งาน(ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์)จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย โดยมีสิทธิ ๒ ประการ คือ

๑ ธรรมสิทธิ

๒ ลิขสิทธิ์

ธรรมสิทธิ⁸ ได้แก่ สิทธิดังต่อไปนี้

- ๑ สิทธิที่จะแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์งาน
- ๒ สิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้อื่นบิดเบือน ตัดทอน ดัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้น จนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์

ลิขสิทธ์ ได้แก่ สิทธิห้ามมิให้บุคคลใดๆ กระทำการดังต่อไปนี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตจาก เจ้าของลิขสิทธ์⁹

- ๑ ทำซ้ำงาน เช่น เจ้าของลิขสิทธ์ในงานหนังสือ หรืองานดนตรีกรรม มีสิทธิห้ามบุคคลใด คัดลอก ทำซ้ำ หรือเอางานของตนไปตีพิมพ์ โดยไม่ได้รับอนุญาต
- ๒ ดัดแปลงงาน เช่น เจ้าของลิขสิทธ์ในงานหนังสือ มีสิทธิห้ามบุคคลใดแปลงงานของตน เป็นภาษาต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต
- ๓ เผยแพร่งานต่อสาธารณชน เช่น เจ้าของลิขสิทธ์ในงานเพลง “เล่าสู่กันฟัง” มีสิทธิห้าม นักร้อง นักดนตรี ทำการบรรเลงและขับร้องงานเพลงดังกล่าวในร้านอาหารหรือสถาน

⁷ Kevin Garnet, Jonathan Rayner James, Gillian Davis, Copinger and Skone James on Copyright , (London: Sweet & Maxwell, Volume one, 1999) p 201

⁸ พ.ร.บ. ลิขสิทธ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๑๘

⁹ พ.ร.บ. ลิขสิทธ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๑๕

บันทึกโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือมีสิทธิห้ามสถานีวิทยุออกอากาศเพลงดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาต

๔ จำหน่ายงาน เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานจิตรกรรมมีสิทธิห้ามมิให้บุคคลใดนำภาพวาดของคุณไปจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต

๕ ให้เช่างานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในโปรแกรมเกม หรือภาพยนตร์ มีสิทธิห้ามร้านค้านำโปรแกรมเกม หรือภาพยนตร์ของคุณ ไปให้ผู้อื่นเช่าโดยไม่ได้รับอนุญาต

หากบุคคลใดกระทำการดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาต ถือว่าเป็นการทำละเมิดสิทธิ ต้องรับผิดชอบทางแพ่งทางอาญา

มีข้อสังเกตว่า กฎหมายห้ามเฉพาะการกระทำ ๕ ประการดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น การแสวงหาผลประโยชน์อย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในนวนิยายไม่มีสิทธิห้ามเจ้าของร้านหนังสือนำนวนิยายไปให้ผู้อื่นเช่า เพราะสิทธิตามข้อ ๕ จำกัด เฉพาะการให้เช่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียงเท่านั้น เจ้าของร้านในเช่าหนังสือจึงสามารถนำหนังสือไปให้เช่าได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความคุ้มครองนานเพียงใด

โดยทั่วไปแล้ว งานอันมีลิขสิทธิ์จะได้รับความคุ้มครองนับแต่เวลาที่งานถูกสร้างสรรค์ขึ้น และได้รับการคุ้มครองตลอดไปจนกระทั่งครบกำหนดเวลา ๕๐ ปี นับแต่วันที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย¹⁰

ตลอดระยะเวลาดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิห้ามมิให้บุคคลอื่นรบกวนลิขสิทธิ์ และกรรมสิทธิ์ของตน แต่เมื่อกำหนดเวลาดังกล่าวสิ้นสุดลง งานจะตกเป็นสมบัติสาธารณะซึ่งบุคคลทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากงานได้อย่างเสรี

ข้อยกเว้นการละเมิด

Gillian Davies กล่าวว่า

The world goes ahead because each of us builds on the work of our predecessors. Progress would be stifled if an author were to be granted a complete monopoly for a long period. Some use of the contents of work must be permitted in connection with

¹⁰ พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๑๕

the independent creation of others. The vary policy which leads the law to encourage the creativeness of an author also justifies it in facilitating the creativeness of other.¹¹

สำหรับข้อยกเว้นความรับผิดชอบที่ละเมิดจากการแสวงหาประโยชน์จากงานโดยไม่ได้รับ

อนุญาต จะต้องมียกเว้นประกอบ ๓ ประการรวมกัน กล่าวคือ

- ๑ ต้องเป็นการกระทำที่กฎหมายกำหนด
- ๒ ต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์
- ๓ ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

องค์ประกอบข้อแรก การกระทำที่กฎหมายยอมให้กระทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ทรงลิขสิทธิ์ ได้แก่

- ๑ การวิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
- ๒ การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท
- ๓ ดิชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- ๔ การกล่าว คัดลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควรจากงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
- ๕ ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร
- ๖ ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอน หรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันการศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร
- ๗ นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามหรือตอบในการสอบ
- ๘ ทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุดโดยมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร
  - ก. เพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น หรือ
  - ข. ทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

¹¹ Gillian Davies, *Copyright and the Public Interest*, (Munich: the Max Planck Institute for Foreign and International Patent, Copyright and Competition Law, 1994) p. 140

จะเห็นได้ว่าการกระทำที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์จากงานเพื่อความรู้ โดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับการแสวงหากำไรจากการใช้ประโยชน์จากงานดังกล่าว

องค์ประกอบข้อสอง การกระทำนั้นต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ หมายความว่า การกระทำนั้นต้องไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการแข่งขันกับเจ้าของลิขสิทธิ์ในการแสวงหาประโยชน์จากงานของเขา เช่น หากมีการทำซ้ำสาระสำคัญของงานทั้งหมดหรือในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ และนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของงานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ จากนั้นนำงานใหม่ออกจำหน่าย ย่อมกระทบต่อการแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าของงานเดิม เพราะทำให้งานเก่าไม่สามารถจำหน่ายได้

องค์ประกอบข้อที่สาม การกระทำนั้นต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร องค์ประกอบข้อนี้ เป็นการพิจารณาปริมาณของการกระทำที่กฎหมายอนุญาตว่า การกระทำดังกล่าวกระทบต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรหรือไม่ ตัวอย่างเช่น การทำซ้ำงานบางส่วน ในปริมาณน้อย เพื่อการศึกษา วิจัย หรืออ้างอิง น่าจะไม่กระทบต่อสิทธิเด็ดขาดในการทำซ้ำของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร แต่ถ้าเป็นการทำซ้ำงานทั้งหมด หรือส่วนสาระสำคัญของงานในประการที่ทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้งานของผู้สร้างสรรค์อีกต่อไป ย่อมเป็นการเกินสมควร

จากหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงหลักเกณฑ์อย่างกว้างๆเท่านั้น ส่วนการกระทำอย่างไร หรือในปริมาณเท่าไร จึงจะถือว่าไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรไป คงต้องพิจารณาเป็นรายคดีไป แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าในการทำซ้ำงานเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการวิจัย หรือการอ้างอิงงาน ควรกระทำเท่าที่จำเป็น และกระทำในปริมาณที่น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายละเอียดที่กล่าวถึงทั้งหมดนี้ คงจะเพียงพอที่จะทำให้ท่านทั้งหลายมีความเข้าใจในเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ตามสมควร